

HERINRICHTING ZOEKERVELD

Inleiding

Twente is van oudsher geen waterrijke omgeving. Mede hierdoor zijn kleine wetlandjes als het Zoekerveld belangrijk als pleisterplaats, rustgebied of broedbiotoop voor veel steltlopers en watervogels. Het Zoekerveld, gelegen op de grens van Weerselo en Saasveld op de kruising van de Langedijk en de Voortsweg is van oorsprong een drassig weiland. Na de grootschalige ruilverkaveling, Weerselo-Dulder, is het in 1990 in eigendom gekomen van Staatsbosbeheer. De inrichting is in twee fasen uitgevoerd waarbij een beekloop en poel is gegraven en het vrijgekomen zand op wallen rondom het gebied gezet is. In het zandlichaam bij de poel is een vleermuisbunker gebouwd. Daarnaast zijn de oevers langs de beekloop glooiend afgegraven waardoor zich een brede strook met riet en andere moerasvegetatie heeft kunnen ontwikkelen. Vanaf 1993 heeft onze vereniging in samenspraak met SBB het landschapsonderhoud uitgevoerd voor zover dat binnen onze mogelijkheden lag. Tevens is er in 1994 door de vereniging een kijkscherm geplaatst welke toegankelijk is vanaf de Langedijk.

Luchtfoto van het Zoekerveld

Betekenis voor vogelsoorten

Het gebied is vooral belangrijk voor aan water of slikranden gebonden soorten. Uit waarnemingen en systematische tellingen vanaf 1993 is gebleken dat er maar liefst 46 aan water of slikranden gebonden soorten zijn waargenomen. Hieronder twaalf eenden soorten van wilde eend tot grote zaagbek en vijftien steltlopers waaronder alle weidevogels. Op enkele uitzonderingen na zijn dit vogels die het Zoekerveld voornamelijk bevolken tijdens de voorjaartrek. Hier vinden ze een tussenstop om uit te rusten en bij te tanken voor ze hun weg vervolgen naar hun broedgebieden. Het icoon en doelsoort voor het terrein is de grutto. Een magisch moment is het wanneer eind februari begin maart de eerste grutto's arriveren uit hun overwinteringsgebied in West-Afrika of Zuidwest-Europa en neerstrijken in het Zoekerveld. Hier vinden ze rust, voedsel en een veilige overnachtingsplaats om op krachten te komen voor het aanstaande broedseizoen. Vanaf eind maart verlaten ze bij zonsopkomst het Zoekerveld en verblijven overdag in hun broedgebied. Tot aanvang van het broedseizoen komen er grutto's overnachten in het Zoekerveld.

Overnachtende grutto's op het Zoekerveld

Met de plaatsing van een kunstmatige oeverwaluwwand is er broedgelegenheid voor de "zandwaluw" in het Zoekerveld

Verbetering ecologische en educatieve waarden.

Door verruiging met pitrus en afkalving van de oevers ging in de loop van de jaren veel van de ecologische waarde van het gebied verloren. Met het verdwijnen van de slikranden verdween voor de steltlopers de foerageermogelijkheid langs de oevers. Verzuring en verruiging van het grasland door pitrus maakt het moeilijk voor de grutto. In 2017 werd in samenspraak met de jeugdnatuurgroep en SBB het plan opgevat om de ecologische en educatieve waarde van het terrein te verhogen. Het plan omvatte verschillende onderdelen, zoals plaatsing van een oeverwaluwwand, bijenhotel, een huiswaluwtil en de aanschaf van educatieve materialen. Het plan omvatte ook de verbetering van foerageermogelijkheden voor steltlopers door het herstel van slikranden langs de oevers en het creëren van broedgelegenheid voor de ijsvogel. Tevens de versterking van de floristische waarde en daarmee het insectenleven door het bekalken van de omliggende graslanden. Voor bekostiging van de verschillende onderdelen van het plan werd contact gezocht met subsidieverstrekende organisaties als Provincie Overijssel, Prins Bernhard Cultuurfonds en Het Roelvinkfonds. Ook het SBB en onze vereniging deelden mee in de kosten.

Oeverwaluw

De oeverwaluw is de kleinste van de zwaluwsoorten die we hier in Nederland tegenkomen. Het is een kleine, bruinige zwaluw met witte onderzijde en bruine borstband en een zwak gevorkte staart. Zoals de meeste insecteneters brengen oeverwaluwen de winter door in Afrika; de Nederlandse broedvogels overwinteren in de Sahel in West-Afrika. In tegenstelling tot andere zwaluwsoorten zoekt de oeverwaluw niet het gezelschap van de mens op. Het zijn weinig kieskeurige vogels van open terreinen. Er moet een kale, zandige of lemige steilwand zijn, waarin de nestholten uitgegraven kunnen worden. In Noordoost-Twente waren dat oorspronkelijk steile wanden van meanderende beken of zandafgravingen. Veel meanderende beekjes zijn echter "genormaliseerd", recht getrokken dus. Hierdoor is de soort teruggedrongen tot de zand- en kleiafgravingen waardoor het broedbestand flink is afgenomen.

Kunstwand oeverwaluw.

Om de bijzondere zandwaluw in Noordoost-Twente te behouden is de aanleg van een kunstmatige broedwand een prima mogelijkheid om de soort een veilige broedplaats te geven waar ze jaren achtereen kunnen broeden. Op initiatief van de jeugdnatuurclub werd gekozen voor plaatsing van een mobile kunstwand voor de oeverwaluw. Educatief is deze wand erg interessant. Het is in feite een aan de buitenzijde met zandpleister afgewerkte grote kast. Een deur aan de achterkant geeft toegang tot de oeverwaluwwand. Aan de voorzijde zijn een groot aantal invliegopeningen gemaakt, aan de binnenzijde van de wand sluit een kunstnest aan op elk van deze openingen. De kunstnests kunnen aan de achterzijde geopend worden om de nesten te controleren, monitoren en nestjongen eventueel te ringen. Voor de jeugdgroep een unieke kans de kinderen kennis te laten maken met de leefwijze van de oeverwaluw. Voor de terreinbeheerder SBB was een verplaatsbare wand een goede optie met het oog op toekomstige herinrichting van het gebied. Op 30 maart was het zover. De bij de firma Vivara Pro bestelde oeverwaluwwand werd op het erf van Lutke Veldhuis afgeleverd. Voor een stabiele plaatsing van de ruim 500 kg wegen wand is er een plateau van drie eiken balken op betonpoeren aangebracht, direct aan de wateroever. Vervolgens is het gevaarte met de onmisbare hulp van Gerard Arkink en zijn zoon Freek op de uitgekozen plek geplaatst.

Plaatsing oeverwaluwwand door Gerard Arkink en zoon Freek

Door de extreme droogte was het mogelijk groot materieel in te zetten voor afgraving van de oevers

Afgraving oevers

De tweede stap in de herinrichting betrof de aanpassingen van de oevers. Hiervoor werd in samenspraak met de terreinbeheerder contact gezocht met de firma Welhuis. Er werd een plan van aanpak opgesteld voor de afgraving van de oevers, het bekalken van het omliggende grasland, houtstammen als nest-gelegenheid voor insecten en het ingraven van een bomkluit als broedplek voor een ijsvogel. De extreem droge zomer van 2018 werkte hierbij in het voordeel. Het gebied dat voor de waterstand geheel afhankelijk is van regenwater was in zijn geheel verdroogd. Rampzalig voor de visstand maar voor de inzet van groot materieel voor het afgraven van de oevers een groot voordeel. Eind oktober werd er begonnen en met inzet van een graafmachine op rupsen en twee dumpers om het zand af te voeren was het karwei binnen enkele dagen geklaard. Tegenover de kijkhut is tevens een brede slikrand gecreëerd voor de steltlopers.

Ijsvogelwand

Ijsvogels broeden in Twente langs heldere visrijke beken, watergangen en plassen. In zandige of lemige steile oeverranden wordt een nesttunnel uitgegraven. De broedtijd is van eind maart tot en met augustus. De balts en het graven van een nest start al eind februari, begin maart. Meestal worden er twee legsels per jaar uitgebroed, soms ook drie. Ijsvogels worden met regelmaat aangetroffen in het Zoekerveld; vaak dan stil op een overhangende rietstengel boven het water loerend naar visjes of libellelarven.

Kortom er is voedsel maar door het ontbreken van een geschikte broedwand geen nestgelegenheid. Met het ingraven van een boomstronk aan de rand van het eiland is er ook voor de ijsvogel in het Zoekerveld een geschikte broedwand gekomen.

Huiszwaluwtil

Een andere zwaluwsoort waarvoor we het komend jaar nestgelegenheid willen creëren is de huiszwaluw. Huiszwaluwen maken hun nesten waar mensen wonen en hun huizen en stallen bouwen. Aan deze bebouwing maken ze hun komvormige nest. Voorwaarde is de beschikbaarheid van modder voor de nestbouw en insecten. Het Zoekerveld voldoet aan beide voorwaarden. Met het plaatsen van een huiszwaluwtil en daarmee nestgelegenheid hopen we een optimale broedplek te realiseren.

Plaatsing van een boomstronk met hulp van de Fam. Lutke Veldhuis